

УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У ВИЩОМУ МЕДИЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті проаналізовано значущість педагогічних умов для формування культури фахового мовлення майбутніх фармацевтів, здійснено аналіз художньої, соціальної, наукової інформації крізь призму важливості формування фахового мовлення.

Ключові слова: педагогічні умови, формування, культура фахового мовлення фармацевтів.

На сучасному етапі стратегічного розвитку системи національної освіти та з метою підвищення рівня охорони здоров'я населення України загострюється суперечність між потребою суспільства в фармацевтах-професіоналах і рівнем їх підготовки у вищих закладах освіти, яка закономірно вимагає проведення дослідження педагогічних умов формування у майбутнього фармацевта культури фахового мовлення, які б забезпечили послідовне, цілеспрямоване й ефективне вирішення зазначеної проблеми.

Не викликає сумніву той факт, що педагогічні умови слід створювати у процесі формування культури фахового мовлення майбутніх фармацевтів. Адже необхідність їх зумовлена тим, що мовленнєва культура особистості належить до числа складних і динамічних явищ. По-перше, вона має досить складну структуру і спирається у своєму функціонуванні не лише на засвоєну систему норм і правил, але й на прояви емоційно-чуттєвого, організаційно-вольового характеру. По-друге, мовленнєва культура весь час еволюціонує, набуває якісних і кількісних змін. Підвищення рівня КФМ поетапно забезпечується шляхом надання необхідної педагогічної допомоги з боку досвідчених і кваліфікованих спеціалістів у цій сфері знань. Таким чином, **метою статті** є визначення умов формування культури фахового мовлення фармацевтів.

Визначені педагогічні умови формування культури фахового мовлення, що залежать від структурних компонентів (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), мають бути реалізовані в навчальному процесі:

1. Використання відповідних методів організації навчального процесу, що забезпечують високу інтенсивність і якість комунікації студентів у навчальному процесі.

2. Включення до змісту мовної підготовки навчальної інформації, орієнтованої на послідовне й систематичне формування культури фахового мовлення.

3. Залучення студентів через різні способи до активної пізнавальної діяльності з виконання спеціальних пізнавальних завдань і вправ різного рівня складності, що забезпечують послідовне й систематичне формування культури фахового мовлення.

Усвідомлення необхідності створення належних педагогічних умов для забезпечення мовленнєвої підготовки майбутніх фармацевтів спонукає вчених, викладачів вищих медичних навчальних закладів і методистів до пошуку. У результаті сутність педагогічних умов формування КФМ у майбутніх фармацевтів інтерпретується по-різному.

Своє розуміння сутності педагогічних умов формування культури фахового мовлення у майбутніх фармацевтів науковці пов'язують, передусім, з оптимальним використанням найважливіших форм організації навчальної і виховної роботи зі студентами. Дійсно, форма навчання і виховання є організованою структурою педагогічного впливу. Педагоги вбачають своїм завданням якомога ефективніше використовувати наданий їм час і можливість впливати на свідомість і поведінку майбутніх фармацевтів, їх готовність до фахового мовлення.

На основі теоретичного аналізу змісту педагогічних умов формування КФМ можна зазначити, що педагогічне забезпечення процесу формування культури фахового мовлення у майбутніх фармацевтів передбачає використання інформаційних і організаційних методів.

Прийняття такого рішення зумовлене тим, що культура фахового мовлення є водночас результатом освоєння, пізнання досвіду професійного мовлення, а також генеруючою основою мовленнєвих дій і поведінки провізора. Зауважимо, що обидва компоненти культури фахового мовлення (розвинена свідомість і актуалізована діяльність) фармацевта взаємопов'язані і впливають один на одного. Так, наявність повноцінних знань про предмет і об'єкт КФМ дає змогу фармацевту на відповідному рівні взаємодіяти з людьми, встановлювати безпосередній зв'язок збагачує мовленнєвий досвід провізора, робить його мовленнєві, комунікативні якості більш змістовними.

Отже, перше завдання педагогічного забезпечення процесу ефективного формування культури фахового мовлення у майбутніх фармацевтів полягає в тому, щоб допомогти їм на основі інформаційного методу отримати необхідні знання, сформувані власні поняття й уявлення про фахове мовлення, його зміст і функції. Друге завдання стосується надання майбутнім фармацевтам допомоги в організації власної мовленнєвої діяльності, тобто їх взаємодії з пацієнтами.

Розуміння цього дає нам змогу обґрунтувати педагогічні умови, що необхідні для успішного вирішення зазначеної проблеми та розкрити їх зміст.

Використання відповідних методів організації навчального процесу, що забезпечують високу інтенсивність і якість комунікації студентів у навчальному процесі є важливою педагогічною умовою мовленнєвої підготовки студентів, допомагає у відведеній для цього час впливати на їх почуття, поняття, уявлення і тим самим вирішувати визначені завдання.

Поняття "метод навчання" дослідники визначають як взаємопов'язану діяльність викладача й учнів, спрямовану на засвоєння учнями системи знань, набуття вмінь і навичок, їх виховання й загальний розвиток. У процесі формування культури фахового мовлення в майбутніх фармацевтів можуть

бути використані різні методи організації навчального процесу – словесні, наочні, практичні. Правильний добір методів відповідно до цілей і змісту навчання й вікових особливостей студентів сприяє розвиткові пізнавальних здібностей, озброєнню їх уміннями й навичками використання набутих знань на практиці, готує до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд.

У навчально-виховному процесі вищої медичної школи відбувається взаємодія викладачів і студентів, яка передбачає обмін інформацією, виявлення особистісного ставлення до проблеми фахового мовлення, організацію конкретних видів діяльності пізнавального, ціннісно-орієнтаційного, комунікативного й творчого характеру. Отже, цей процес набуває певного змісту, засвідчує про активність учасників навчально-виховного діалогу. Забезпечити належний рівень обговорення актуальних питань фахового мовлення, залучити студентів до творчої співпраці на заняттях і виховних заходах стає можливим завдяки певним методам навчально-виховної роботи.

Інформація подається студентам через слово викладача, а сприймання її здійснюється у процесі слухання – бесіда, пояснення, розповідь, лекція, інструктаж. За їх допомогою відбувається отримання і сприйняття майбутніми фармацевтами необхідної навчальної інформації щодо культури фахового мовлення, її компонентів і особливостей.

Основним джерелом інформації з культури фахового мовлення у використанні цих методів є слово вчителя. Від його точності, яскравості, емоційності, забарвленості, міміки, жестів залежить ефективність сприймання студентами необхідного для майбутньої професійної діяльності матеріалу.

Наочні методи навчання – ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження. Активна й діяльна сутність людини вимагає, щоб студент здобував знання не тільки з підручників, а й безпосередньо з життя, власних спостережень за культурою мовлення інших людей, зокрема фармацевтів-професіоналів, які допоможуть набути навичок професійної мовленнєвої діяльності як під час навчання, так і на практиці.

Практичні методи навчання – вправи (коментовані, тренувальні, творчі тощо), практичні, дослідні й самостійні (позааудиторні) роботи. Ці методи сприяють поєднанню теорії з практикою, формуванню у студентів активності, допитливості, творчої уяви, вміння зосереджуватися, спонукають до самостійної пошукової діяльності. У практичній діяльності викладача ВНЗ словесні, наочні й практичні методи організації навчання взаємопов'язані й головне – є оптимальним їх поєднанням.

Культура фахового мовлення майбутнього фармацевта, як і будь-які інші якості виявляються, формуються й розвиваються, як відомо, в діяльності.

Розширення сфери активного мовлення майбутніх фармацевтів у позааудиторній роботі визначається як один із факторів формування КФМ майбутнього фармацевта, яка реалізовувалася в таких формах і видах діяльності студентів:

1. Робота в науковому гуртку “Lingua”.

2. Участь у внутрішньовузівській науковій студентській конференції “Сучасні аспекти медицини та фармації”.

3. Участь у ІХ Міжвузівській науковій конференції студентів, магістрантів, аспірантів “Актуальні проблеми фахової мови, професійної комунікації та лінгвокультурології”.

4. Робота “Консультації фармацевта” (надання консультативної допомоги під керівництвом викладача).

5. Проведення навчально-пізнавальних заходів професійного спрямування: диспутів, дискусій, ділових ігор, зустрічей з провізорами-професіоналами тощо.

Результативність управління процесом формування у студентів КФМ багато в чому залежить від включення студентів у сферу активного професійного спілкування, з урахуванням особистісних і вікових особливостей, протягом усього періоду експерименту.

У процесі формування КФМ майбутнього фармацевта, з одного боку, надавалась студентам можливість самостійно обирати види позааудиторної роботи, сфери для самореалізації та саморозвитку, з іншого боку, здійснювався педагогічний вплив щодо залучення студентів, які не виявляли інтересів та відповідної мотивації, до участі в позааудиторній роботі.

Включення до змісту мовної підготовки навчальної інформації, орієнтованої на послідовне й систематичне формування культури фахового мовлення є педагогічною умовою ефективного вирішення зазначеної проблеми. У процесі дослідження розкрито освітньо-виховні можливості соціальної, наукової та художньої інформації.

Соціальна інформація передається за допомогою радіо, телебачення, комп'ютерних мереж, періодичної літератури, шляхом взаємообміну життєвим і професійним досвідом, висловлення особистих поглядів, оцінних суджень, публічних виступів і лекцій. Цей вид інформації передбачає висвітлення питань загального характеру і спрямованості подій, вводить майбутніх фармацевтів у сферу тих проблем фахового мовлення, які набувають особливого суспільного значення.

Наукова інформація становить собою такий вид інформації, який знаходить своє відображення у монографіях, підручниках, навчальних посібниках, збірниках наукових праць, дисертаціях і наукових звітах. За допомогою цього виду інформації студенти збагачуються новими знаннями в галузі фармації, етики, деонтології, естетики, психології, філософії, педагогіки, лінгвістики, соціології та ін.

Художня інформація символізує вид інформаційного забезпечення, який тісно пов'язаний з практикою художньо-естетичного освоєння навколишньої дійсності. Художні твори в галузі літератури, музичного, образотворчого, театрального, фото- і кіномистецтва та хореографії здатні впливати на свідомість людини, формувати у неї емоційно-ціннісне ставлення до фахової і, зокрема, мовленнєвої діяльності.

Отже, ці види інформації мають широкі можливості формування культури фахового мовлення у майбутніх фармацевтів і тому заслуговують відповідної уваги й упровадження у вищій медичній школі. Вони допомагають майбутнім провізорам усвідомити сутність фахового мовлення, визначити зміст і основні функції.

Залучення студентів через різні способи до активної пізнавальної діяльності з виконання спеціальних пізнавальних завдань і вправ різного рівня складності, що забезпечують послідовне й систематичне формування КФМ є педагогічною умовою, спрямованою на формування позитивних мотивів студента, що стимулюють їх до активної пізнавальної діяльності у процесі формування культури фахового мовлення і впливають на розвиток мовленнєвих умінь і навичок.

Для реалізації цих умов у процесі навчання необхідно здійснити:

1. Створення програми спецкурсу “Культура фахового мовлення” з відповідним добром навчального матеріалу до змісту курсу та рекомендацій для студентів щодо корекції професійних висловлювань.

2. Розробку системи пізнавальних завдань, орієнтованих на формування умінь, навичок, ціннісних орієнтацій студентів відповідно до критеріїв сформованості культури фахового мовлення.

Програма спецкурсу має орієнтувати викладачів на шляхи розв’язання важливих проблем, що стоять перед вищою школою у формуванні культури як писемного, так і усного мовлення. За умови застосування знань, здобутих під час навчання у вузі, практики в різних установах (аптека, лабораторія та ін.), визначення майбутньої спеціалізації формування й удосконалення знань з мови, культури фахового мовлення буде більш свідоме з боку студентів, орієнтоване на майбутню професійну спеціалізацію.

Орієнтуючись на мету ефективного формування КФМ студентів, у програмі спецкурсу “Культура фахового мовлення” ми насамперед врахували: необхідність формування культури діалогу й монологу (в усній і писемній формі); особливості ділового й професійного спілкування фармацевтів; можливість організувати навчальний процес як інтенсивне спілкування.

Запропонована програма була розроблена з урахуванням використання фахової термінології і призначена для студентів ВМНЗ України та підпорядкована завданням навчального експерименту.

Висновки. Таким чином, культура фахового мовлення у майбутніх фармацевтів успішно формується, якщо для цього будуть створені відповідні організаційно-педагогічні умови. Так, комплексне використання в навчально-виховній роботі зі студентами різних методів навчання й соціальної, наукової та художньої інформації позитивно впливає на розвиток свідомого сприйняття і розуміння сутності фахового мовлення фармацевтів. А звернення викладачів ВМНЗ до емоційних, інтелектуальних і діяльнісних способів організації комунікативних взаємин позитивно впливає на оволодіння студентами необхідними вміннями й навичками взаємодії з особами, які беруть участь у фармацевтичному діалозі.

Список використаної літератури

1. Виноградов В.В. Проблемы культуры речи и некоторые задачи русского языкознания / В.В. Виноградов // Вопросы языкознания. – 1964. – № 3. – С. 3–9.
2. Языкознание: Большой энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд. – М. : Большая российская энциклопедия, 1998. – 685 с.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2013.

Трегуб С.Е. Условия формирования культуры профессиональной речи будущих фармацевтов в высшем медицинском учебном заведении

В статье сделан анализ значимости педагогических условий для формирования профессиональной речи будущих фармацевтов в высшем медицинском учебном заведении, осуществлен анализ художественной, социальной, научной информации через призму важности формирования профессиональной речи.

Ключевые слова: педагогические условия, формирование, культура профессионального говорения фармацевтов.

Tregub S. The conditions of formation of future pharmacists' professional culture speaking in high medical institutions

The article is devoted to the training of future pharmacists it covers scientific views concerning the conditions of formation of future pharmacists' professional culture speaking.

The determined pedagogical conditions of professional speaking culture of pharmacists depend on such structural components as motivative, cognitive and active. There many different pedagogical conditions which are used in educational process. The first task of effective culture of professional speaking (CPS) is to get proper knowledge from their own thoughts about culture of professional speaking its content and functions on the basis of informative method. The second one is to help future pharmacists to create personal speaking activity with patients.

There are many different methods of educational process organization which provides intensity and quality of communication. In educational process of high medical school is the interaction between the teacher and the student. It provides the exchange of information determining of personal attitude to the problem of professional speaking culture organization of different ways of creative activity. There many various methods of teaching such as informative verbal practical and others. Informative method is realized in the process of hearing (lecture interview discussion). Visual method consists of illustrations demonstrations supervision. Practical methods represents by themselves exercises research work.

Educative information carried to successive formation of professional speaking culture is a pedagogical condition of effective decision of detected problem. During the research we discovered the opportunities of social scientific and feature information.

Social information is transferred by means of radio television computer nets periodical literature public representations etc. This type of information provides the presentation of general character problems.

Scientific information represents by itself the information which is given in textbooks manuals articles thesis monographs and others. Due to this information students get knowledge in different fields of medicine pharmacy ethics sociology psychology etc. Scientific knowledge plays very important role in the life of pharmacists.

Feature information symbolizes the type of informative protection which is closely connected with feature-aesthetic representation of environmental activity. Feature books music art can influence on the consciousness of people form emotional attitude to the professional speaking activity. Therefore given information have wide opportunities to the formation of professional speaking of future pharmacists.

Key words: pedagogical conditions, formation, pharmacists' culture of professional speaking.